

[Tredje næstformand.]

6) Første behandling af:

Forslag til lov om fastsættelse af kapiteltakster.

Mødet hævet kl. 17.07.

74. møde.

Onsdag den 17. marts kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler arbejdsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring i ferieloven. (Forlængelse af ferie m. v.)

I skrivelse af dags dato meddeler økonomiministeren, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om beregning af et reguleringspristal.

I skrivelse af dags dato meddeler handelsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om priser og avancer
og

forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat. (Ændring af beskatningsprocenter m. v.),

forslag til lov om ændring af afskrivningsloven

og

forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten. (Medarbejderaktier).

I skrivelse af 16. marts meddeler arbejdsministeren under henvisning til § 19, stk. 3, i forretningsordenen for folketinget, at han ønsker at give tinget en redegørelse om perspek-

tivplanlægningen, så vidt muligt torsdag den 18. marts.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring. (Mobilitetsfremmende ydelser, beskæftigelse af arbejdsløse m. v.) har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede økonomiminister, for at han kan fremsætte et for hans vedkommende anmeldt lovforslag.

Økonomiministeren (Nyboe Andersen): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om beregning af et reguleringspristal.

Dette lovforslag har ligesom de forslag, der i dag fremsættes om prislovgivning og om udbyttebegrænsning, tilknytning til det netop indgåede lønforlig på det private arbejdsmarked og lønaftalen mellem staten og tjenestemændene. Men derudover må disse forslag også ses i relation til finans- og pengepolitikken og i lyset af den samlede målsætning for regeringens økonomiske politik, der går ud på dels at få rettet betalingsbalancen op, dels at genvinde den rolige udvikling i priser og omkostninger, som kendetegnede det meste af 1968 og 1969. Begge disse målsætninger er afgørende vigtige, og begge problemer må løses, hvis vi skal gøre os håb om at videreføre den økonomiske fremgang og bevare høj beskæftigelse.

Det centrale problem i den danske økonomi er den foruroligende udvikling på betalingsbalancen, som har kunnet iagttages i det sidste tiår. Det er regeringens overbevisning, at det er bydende nødvendigt at tilvejebringe en hurtig reduktion af underskuddet. Det er endvidere en påtrængende opgave at styrke Danmarks valutalikviditet og opnå en bedre balance mellem den lange og den korte gæld til udlandet. Derfor må hensynet til betalingsbalancen fortsat have førsteprioritet ved tilrettelæggelsen af den økonomiske politik.

Betalingsbalanceproblemet er af så presserende karakter, at det kræver en indsats over en bred front, og det er ikke mindst i den henseende, at spørgsmålet om en stabilisering af pris- og omkostningsudviklingen kommer ind i billedet, fordi en indsats her i

[Økonomiministeren.]

høj grad letter løsningen af valutaproblemerne.

I modsætning til betalingsbalancevanskelighederne er den stigning i prisniveauet, der har gjort sig gældende siden efteråret 1969, ikke et særligt dansk fænomen, men er noget, der har kendetegnet udviklingen i langt de fleste industrialiserede lande. Baggrunden har været den internationale højkonjunktur, som har bevirket en forstærket opgang i lønninger og råvarepriser, der igen har haft stigninger i færdigvarepriserne til følge. Med det stærke efterspørgselspres har prisstigningen hurtigt bredt sig fra land til land. Derfor har man set, hvordan der i 1970 i mange lande uanset betalingsbalancens stilling i stigende grad er blevet sat ind for at få dæmpet prisstigningen gennem en strammere økonomisk politik og gennem direkte indgreb i pris- og indkomstdannelsen. I de seneste måneder har OECD over for medlemslandene fremhævet behovet for en samlet og samtidig indsats for at standse den inflatoriske udvikling for derved at øge mulighederne for at fastholde en høj beskæftigelsesgrad.

Det er tydeligt i dansk interesse, at disse internationale bestræbelser krones med held, fordi stærke prisstigninger i verden omkring os næsten med sikkerhed fører til en forringelse af bytteforholdet i den danske udenrigshandel, og det er noget, der mindsker virkningen på betalingsbalancen af den eksportfremgang, som højkonjunktoren giver os. Ligeledes har vi en klar interesse i, at andre landes bestræbelser på at fastholde en stærk økonomisk vækst ikke svækkes, fordi deres frygt for inflatoriske prisstigninger bliver for stærk.

Ligesom det er en dansk interesse, at de internationale prisstigninger dæmpes, sådan er det også klart, at vi i vor egen politik må tilstræbe en hurtig stabilisering. Det må vi gøre dels for at udnytte de konkurrencemæssige fordele, der kan opnås, så længe priserne i udlandet stiger, dels for at undgå den farlige situation, der kunne opstå, hvis prisstigningerne fortsatte her i landet, efter at der i udlandet var opnået en stabilisering. Både hensynet til at standse den onde cirkel mellem omkostninger og priser og hensynet til betalingsbalancen taler således for en klar og bevidst antiinflatøriske politik.

Det vigtigste virkemiddel er i den henseende uden al tvivl finans- og pengepolitikken, som ved at fjerne det indre efterspørgselspres både kan lette betalingsbalancen og mindske risikoen for indenlandsk bestemte pris- og omkostningsstigninger. De forholdsregler, der er blevet sat ind, har været særdeles omfattende og byrdefulde: betydelige stigninger i beskatningen, stærk beskæring af statsudgifterne, begrænsning af kommunernes lånemuligheder og loft over bankers og sparekassers kreditgivning. Vi ved alle, at den stærke højkonjunktur både hjemme og i udlandet, de ledsagende indkomststigninger og de særlige forhold omkring kilde-skattens start har haft til følge, at disse modforholdsregler har været længere om at slå igennem, end man under sædvanlige forhold skulle vente.

Udviklingen siden midten af 1970 giver imidlertid klare vidnesbyrd om, at resultaterne af denne stræmning nu for alvor er begyndt at vise sig. Der er siden sidste sommer sket en markant dæmpning af væksten i efterspørgslen på hjemmemarkedet, og det efterspørgselspres, der prægede en stor del af 1970, er nu ved at forsvinde. Den opbremsning, der er sket, synes at have gjort sig gældende over en bred front, men har i første række vist sig i en dæmpning af byggeriet fra det ekstraordinært høje niveau, det havde i 1969, samt i en nødvendig stabilisering af det private forbrug. Det hører med i billedet, at den reale vækst i statens egne udgifter til drift og anlæg er bragt ned på et mere rimeligt niveau.

Opbremsningen af den indre efterspørgsel har allerede sat sit præg på importen, der siden midten af sidste år har været præget af stagnation. Denne tendens vil uden tvivl fortsætte og måske overgangsvist gå over i tendens til importnedgang, bl. a. som følge af de lagertilpasninger, der erfaringsmæssigt sker under en afkøling af det økonomiske klima. Den reduktion i importmængderne, der således kan forudses, vil i et vist omfang blive modvirket af fortsatte prisstigninger på importvarer, men der er dog ingen tvivl om, at importudviklingen vil bidrage til en mærkbar lettelse af presset på betalingsbalancen.

Dæmpningen af den indre efterspørgsel har tillige bidraget væsentligt til at understøtte virkningen af de prisstabiliserende

[Økonomiministeren.]

indgreb, der blev iværksat i fjor, således at priseniveauet nu gennem nogle måneder har været meget stabilt.

Imidlertid kan den forbedring af betalingsbalancen, som kan opnås ved at bremse væksten i den indenlandske efterspørgsel og dermed i importen, ganske vist lette problemerne på kort sigt, når lagerbeholdningerne tilpasses, men i det længere løb kan den resultere i en utilfredsstillende udvikling i produktion og beskæftigelse. Derfor er det vigtigt, at dette pusterum udnyttes til at flytte ressourcer over fra hjemmemarkedet til eksporten og sikre, at disse ressourcer fastholdes i eksporterhvervene. Denne dæmpning af den indre efterspørgsel, som opnås gennem vor stramme finans- og pengepolitik, giver mulighed for en sådan overflytning af ressourcer. Men udnyttelsen af disse muligheder afhænger ikke alene af, at der frisættes arbejdskraft og produktionskapacitet fra efterspørgslen på hjemmemarkedet. Mulighederne for at udnytte pusterummet afhænger også af konjunkturerne i udlandet og af, hvordan vi selv løser vore omkostningsproblemer.

Der er næppe tvivl om, at der vil være chancer for at øge afsætningen i udlandet ganske betydeligt også i år. Der er stadig højkonjunktur i de lande, hvortil hovedparten af vor industrieksport går. Dog vil 1971 ikke give os de samme gunstige afsætningsvilkår som sidste år, hvilket bl. a. hænger sammen med de inflationsdæmpende forholdsregler, der er truffet i en række lande. På to så vigtige markeder som Sverige og Tyskland stiger efterspørgslen tydeligvis svagere end i fjor. I det hele taget vil afsætningen på eksportmarkederne i år ske i et væsentlig mere konkurrencepræget klima. Det skærper kravene til vor konkurrence-mæssige formåen, og problemerne bliver understreget af, at vi under de meget gunstige vilkår i fjor ikke formåede at fastholde vore markedsandele på en række vigtige eksportmarkeder. I betragtning af den struktur, vor eksport har, er det bydende

nødvendigt, at man vender tilbage til en situation, hvor industrieksporten øges i et stærkere tempo end udlandets efterspørgsel efter industrivarer, d. v. s. hvor den danske markedsandel stadig udvides. Dette gælder ikke mindst, da det jo desværre er sådan, at afsætningsvilkårene for landbrugseksporten er forringet i de seneste måneder.

Det er på den baggrund af afgørende betydning, at omkostnings- og prisudviklingen her i landet ikke skaber hindringer for en forcering af eksporten. Tværtimod burde omkostnings- og prisforholdene udvikle sig sådan, at de direkte bidrog til den nødvendige overflytning af ressourcer til eksporterhvervene. Det er et synspunkt, som regeringen gentagne gange har fremhævet, og der synes også at være almindelig tilslutning til det både her i tinget og udenfor.

Jeg skal i denne forbindelse understrege, at såvel arbejdsmarkedets parter som erhvervsorganisationerne gav tilslutning, da regeringen i september opfordrede organisationerne til samarbejde om løsningen af de økonomiske problemer. Ikke mindst noterede regeringen sig med tilfredshed det svar, som arbejdsmarkedets parter afgav den 16. oktober sidste år, og hvorfra jeg vil citere følgende:

„Dansk Arbejdsgiverforening og LO er af den opfattelse, at det af hensyn til opretholdelsen af fuld beskæftigelse og af mulighederne for fortsat fremgang i produktion og levestandard er nødvendigt for regering og folketing at føre en økonomisk politik, der tager sigte på at sikre stabile priser og en væsentlig reduktion i underskuddet på betalingsbalancen.

Arbejdsmarkedets organisationer vil på frivilligt grundlag bidrage hertil ved under overenskomstforhandlingerne at tage samfundsøkonomiske hensyn med sigte på, at de løn- og arbejdsvilkår, vi aftaler på det private arbejdsmarked, ikke fører til svækkelse af den tilsigtede stabilisering af den almindelige prisudvikling, forringelse af erhvervslivets konkurrenceevne og belastning af betalingsbalancen.“

[Økonomiministeren.]

Det var på den baggrund, regeringen accepterede, at arbejdsmarkedets parter selv forhandlede om nye overenskomster, og at regeringen tilkendegav sin positive vilje til at medvirke til en acceptabel løsning gennem indførelse af det midlertidige prisstop. Regeringen har endvidere tilstræbt at nå en hensigtsmæssig grad af samtidighed mellem lønforhandlingerne på det private arbejdsmarked og for tjenestemændene.

På begge områder er der nu afsluttet forlig om løn- og arbejdsforholdene for de kommende to år.

På det private arbejdsmarked er hovedindholdet i forliget betydelige lønforbedringer til de lavtlønnede og de kvindelige arbejdere, hvorimod de generelle forbedringer har et begrænset omfang og stort set er henskudt til 1972. Det er af begge parter tilkendegivet, at man har taget de fornødne samfundsøkonomiske hensyn. Regeringen har i den forbindelse hæftet sig ved nogle centrale punkter i forliget. Det hedder således:

„Det er en forudsætning for de i mæglingforslaget foretagne forhøjelser af gældende lønsatser, at der ikke på grundlag af disse ændringer af satserne finder en almindelig forhøjelse af lønniveauet sted.“

Og en anden bestemmelse lyder:

„Der er adgang til modregning i ikke-overenskomstmæssige tillæg, personlige tillæg o. lign.“

Begge de nævnte bestemmelser vil kunne bidrage til at holde omkostningsstigningerne inden for samfundsøkonomisk forsvarlige rammer og dermed fastholde den solidaritet med de lavestlønnede, som er det centrale i forliget.

Regeringen er tilfreds med, at det under de sideløbende forhandlinger med tjenestemandorganisationerne er lykkedes at nå frem til et forlig, der ligger inden for samfundsøkonomisk forsvarlige rammer. Forliget omfatter en ændring af beregningen af reguleringspristallet, som også er blevet accepteret af parterne på det private arbejdsmarked. Aftalen mellem staten og tjenestemændene indeholder derudover to punkter, som regeringen tillægger stor betydning, fordi de indebærer en principiel afvigelse fra

den hidtidige form for pristalsregulering. Det drejer sig for det første om den forhandling om udløsningen af den sidste tredjedel af en pristalsportion, som skal finde sted, såfremt der sideløbende med en stigning i prisniveauet er sket en forringelse af bytteforholdet over for udlandet. Og for det andet drejer det sig om aftalen om, at en del af kommende pristalsportioner for de højere-lønnede skal opspares.

Med den baggrund, der foreligger i de afsluttede lønforhandlinger, er spørgsmålet nu at tage stilling til de krav, man står over for i den økonomiske politik. Målsætningen må nu som før være at opnå en reduktion af betalingsbalancens underskud og en roligere udvikling i priser og omkostninger.

Det forslag, der i dag fremsættes om en ny prislov, er et første led i denne politik. Prislovgivningen kan ikke på tværs af omkostningsudviklingen garantere et bestemt prisniveau, men den kan skabe rammer for, at en rolig omkostningsudvikling også giver sig udslag i et roligt prisniveau. Ikke mindst i betragtning af den udformning, lønaftalerne på det private arbejdsmarked har fået, har prislovgivningen nu imidlertid det særlige sigte at bidrage til at modvirke risikoen for, at løntillæggene til de lavtlønnede smitter af på andre lønninger og således bidrager til en almindelig opdrift i omkostningsniveauet. Ved udformningen af bestemmelserne om de prisstigninger, der kan tillades, er der derfor taget hensyn til de regler i arbejdsforliget om modregning, som jeg allerede har omtalt. Prislovgivningen kan herigennem medvirke til at tilgodese ønskerne om en særlig forbedring af stillingen for lavtlønnede og kvinder, men det er klart, at udsigten til at nå dette mål er stærkt beroende på den indsats, som arbejdsmarkedets parter selv udfolder for at holde længledningen i ave.

Det andet led i disse stabiliseringsbestrebelse er forslaget om en ændret beregning af reguleringspristallet. Ændringen indebærer, at pristallet fremtidig beregnes med januar 1971 som 100 og offentliggøres med én decimal, så der altid skal ske udsving med fulde 3 points, før en portion udløses.

Disse ændringer vil bidrage til, at pristalsportioner udløses langsommere end hidtil. Til gengæld bliver portionerne større. Pristals-

[Økonomiministeren.]

reguleringen får derved mere end hidtil karakter af at være et sikkerhedsnet over for større prisforskydninger.

For det tredje vil regeringen udvise den største agtpågivenhed over for udviklingen i de offentlige udgifter. For så vidt angår statens egne udgifter, er der allerede gennem besparelser både sidste år og i år sket en kraftig svækkelse af væksten og dermed af statens efterspørgsel efter arbejdskraft og andre ressourcer, og regeringen vil fortsætte denne linje. For så vidt kommunerne angår, er disses adgang til at optage lån blevet begrænset, og regeringen har over for kommunerne indskærpet behovet for større selvfinansiering. I det kommende finansår må imødeses en mærkbar styrkelse af kommunernes finansielle stilling, og regeringen har på den baggrund indledt drøftelser med de kommunale organisationer for at sikre, at der ikke i den situation sker en forøgelse af kommunernes udgifter, der fra et samfundsmæssigt synspunkt må anses for uønsket.

Det er regeringens mål gennem den efterspørgselsbegrænsende politik og prislovgivningen at gøre sit til at sikre en rolig udvikling i omkostninger og priser og en hurtig stigning i eksporten, så en høj beskæftigelse kan fastholdes. Af det, jeg har sagt, vil det fremgå, at meget tillige beror på, om parterne på arbejdsmarkedet lever op til de forpligtelser, de har påtaget sig såvel i oktobererklæringen som konkret nedfældet i forligets bestemmelser. Jo bedre disse bestræbelser lykkes, så de kommende måneder viser en tilfredsstillende udvikling i prisniveau og eksport, desto hurtigere vil det blive muligt at gennemføre lempelser i den stramme finans- og pengepolitik. Det er da regeringens indstilling, at sådanne lempelser først bør komme rente- og kreditpolitikken til gode af hensyn til erhvervslivets investeringer.

Det er mig imidlertid magtpåliggende endnu en gang at understrege, at hensynet til betalingsbalancen vejer så tungt til for regeringen, at den må fastholde den nuværende linje i finans- og pengepolitikken, indtil der er sikre vidnesbyrd om, at en mere varig forbedring af betalingsbalancen er godt i gang.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale

lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Formanden: Det nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om priser og avancer.*

Forinden jeg kommer ind på indholdet af dette lovforslag, vil jeg gerne fremsætte nogle bemærkninger om forslaget i den aktuelle pris- og erhvervspolitiske sammenhæng.

Man kunne rejse det spørgsmål, om vi i det hele taget har brug for en særlig prislov. Vil den stramning af de økonomiske forhold, der er tilvejebragt gennem finans- og pengepolitikken, ikke være tilstrækkelig til, at vi kan være nogenlunde sikre på, at konkurrenceforholdene i sig selv vil være et tilstrækkelig virksomt middel til at bevare den prismæssige stabilitet, der er opnået i de senere måneder?

Regeringen lægger afgørende vægt på, at den prisstabilisering, der er opnået i den senere tid, kan bevares i videst muligt omfang. Det er klart, at det ville være for ambitiøst at sætte sig som mål at bevare helt stabile priser. Der må uundgåeligt komme visse prisstigninger — hvor store er det vanskeligt at dømme om; men det må primært være regeringens opgave at holde de prisdrevende faktorer i tømme og drage omsorg for, at de uundgåelige prisstigninger bliver så små som muligt.

Den prisstabilitet, som lykkeligvis er opnået i de senere måneder, har sin baggrund i flere forhold. For det første er der indtrådt en relativ stabilitet i importpriserne, men vi har ingen sikkerhed for, at den varer ved. For det andet har regeringens finans- og pengepolitik efterhånden ført til en afdæmpning af efterspørgslen, som utvivlsomt i nogen grad har lettet presset på priserne, og endelig kan man fastslå, at det prisstop, der gennemførtes pr. 22. september sidste år, har været effektivt.

Jeg er klar over, at dette prisstop har været en tung byrde for store dele af erhvervslivet. Det har været uundgåeligt, at